

Poziční dokument: Rozšířená odpovědnost výrobců nábytku

Nábytkářský průmysl reflektuje úmysl Ministerstva životního prostředí k zavedení systému rozšířené odpovědnosti výrobce (EPR) pro nábytek v České republice. Vnímá to jako příležitost k posílení cirkulární ekonomiky, snížení objemu odpadů a větší efektivitě při využívání materiálů, ale i vykročení směrem, kterým se již část nábytkářského sektoru rozhodla sama vykročit. Pro efektivní nastavení EPR systému na nábytek je klíčové, aby dodržoval hierarchii způsobů nakládání s odpady, byl pro jeho účastníky spravedlivý, transparentní, nediskriminační a finančně soběstačný, s minimální administrativní zátěží pro výrobce, prodejce a distributory, a to včetně malých podniků, a aby efektivně pracoval s edukací domácností a motivoval spotřebitele k zapojení se do jeho chodu.

Klíčové prvky a doporučení pro EPR systém na nábytek:

FUNGOVÁNÍ A FINANCOVÁNÍ SYSTÉMU

1. Efektivní struktura a spravedlivé rozložení odpovědnosti

- Nábytkářský průmysl požaduje, aby EPR systém zahrnoval všechny subjekty uvádějící výrobky na český trh, tedy nejen malé i velké výrobce, ale také dovozce, online prodejce, internetová tržiště a distributory, včetně zahraničních prodejců, a zároveň zohlednil přeshraniční nákupy českých spotřebitelů v sousedních zemích. To zajistí rovné podmínky a umožní spravedlivé rozložení odpovědnosti.
- Minimální administrativní zátěž a standardizovaný reporting je zásadní, zejména pro menší subjekty, které nemají dostatečné kapacity na složitou evidenci, správu poplatků a naplnění reportovacích povinností. Ideální řešení by zahrnovalo centrální systém správy dat a poplatků, který usnadní správu pro všechny subjekty a minimalizuje duplicitní povinnosti. Reporting by měl být jednoduchý na zpracování, odeslání, bez častých změn a nastavený tak, aby umožnil efektivní výměnu dat nejen pro soukromý sektor, ale také pro operátora systému.

2. Zapojení nábytkářů do řízení operátora

- Poplatky povinných subjektů budou jedním z primárních zdrojů financování operátora, který bude zajišťovat chod celého EPR systému. Přeneseně tak bude nábytkářský průmysl zodpovědný za naplňování cílů kladených na EPR systém. Zapojení jeho zástupců do rozhodovacích (např. představenstvo) a kontrolních orgánů (např. dozorčí rada) operátora EPR systému je klíčové pro zajištění vysokého stupně transparentnosti, kontroly, ochrany zájmů trhu a zároveň efektivní alokaci zdrojů, se kterými bude operátor nakládat.

3. Transparentnost a samofinancovatelnost systému

- Poplatky v rámci EPR musí být nastaveny tak, aby pokryly náklady na provoz operátora (např. personální náklady), na edukaci spotřebitelů, sběr, třídění a zpracování nábytku po ukončení jeho životnosti, které bude v souladu s hierarchií odpadového hospodářství. Veškeré příjmy by měly být využívány transparentně, s jasným zacílením na rozvoj systému a jeho efektivní fungování.
- Cílem je vybudovat soběstačný EPR systém, který bude financován příspěvků výrobců, prodejců a distributorů nábytku, případně jinými transparentně definovanými příjmy, a povede ke snížení zátěže státního rozpočtu a rozpočtů územních samospráv (např. vytvořením dodatečných zdrojů na pokrytí části nákladů spojených s nakládáním s nábytkovým odpadem jako je tzv. handling fee pro sběrná místa).

2. Ekomodulace a motivace k udržitelnému designu

- Zavedení vybraných prvků ekomodulace podpoří nábytkářský průmysl v inovacích směrem k udržitelnějšímu designu, opravitelnosti a recyklovatelnosti produktů. Tím se zajistí vyšší atraktivita a přístupnost výrobků, které mají delší životnost, lepší opravitelnost a recyklovatelnost a menší dopad na životní prostředí.
- Kromě základních recyklačních poplatků by měl systém v duchu principu ekomodulace nabízet finanční úlevy nebo bonusy za použití recyklovatelných materiálů a udržitelného designu, který usnadňuje demontáž, opravitelnost výrobků a opětovné zpracování nebo využití, tedy podle ekologického profilu výrobků.
- Výrobce nábytku je k udržitelnému designu dále možné pozitivně motivovat daňovými odpočty za výzkum a vývoj udržitelných materiálů nebo technologií, inovačními granty nebo „zelenými“ veřejnými zakázkami.

SBĚRNÁ SÍŤ A CÍL SYSTÉMU

2. Logistická dostupnost a infrastruktura sběrných míst

- Logistická infrastruktura, resp. hustota sítě sběrných míst pro zpětný odběr nábytku musí být rozvinutá natolik, aby bylo pro spotřebitele odevzdání nábytku pohodlné a dostupné. Nastavení parametrů sběrné sítě musí předcházet detailní analýza existující páteřní infrastruktury (sběrné dvory) a následné zaplnění bílých míst na mapě sběrných míst musí být smysluplné (s ohledem na provozní náklady EPR systému) a respektovat poptávku v daném místě. Nastavení EPR systému musí umožňovat operativní rozšiřování sběrné sítě dle měnící se poptávky nebo (ne)schopnosti operátora dosahovat stanovených cílů.
- Součástí systému by měly být existující sběrné dvory nebo re-use centra. Zapojení prodejen nábytku jako sběrných míst do systému zpětného

odběru by mělo být dobrovolné a zároveň spojené s mechanismem finanční kompenzace provozních a dalších nákladů od operátora systému. Obce, které již nyní provozují sběrné dvory, by mohly ve spolupráci s prodejci vytvořit efektivní síť pro zpětný odběr nábytku. Úspory z rozsahu jsou pro efektivní systém zásadní.

3. Posílení re-use center a prevence vzniku odpadu

- EPR systém by měl podporovat rozvoj re-use center a dalších (včetně těch už existujících) iniciativ i na straně výrobců, prodejců a distributorů nábytku, které umožní opětovné využití nábytku a tím předcházet vzniku odpadu. Současná síť re-use center je nedostatečná, a proto je klíčové ji rozšířit.
- Cílem re-use center je nabídnout spotřebitelům možnost darovat nábytek k opětovnému použití, což snižuje tlak na recyklaci a eliminuje zbytečný odpad. Podpora re-use center by měla být zajištěna přímými dotacemi, vyhrazenými fondy nebo nastavením komplementárních programů (např. zapojení ostrakizovaných skupin na trhu práce).

2. Sledování materiálových toků, stanovení cílů a pravidelné vyhodnocování efektivity EPR systému

- Klíčovým prvkem EPR systému je přesné sledování toků materiálů jak na vstupu, tak na výstupu včetně evidence množství odpadu, jeho druhu a úspěšnosti recyklace. Tyto údaje umožní transparentně sledovat efektivitu systému a plánovat kapacity v oblasti sběru a zpracování odpadu.
- Doporučujeme stanovit konkrétní a měřitelné cíle EPR systému včetně specifických kvót pro zpětný odběr a recyklaci nábytku a průběžně je vyhodnocovat. Nastavení cílů musí předcházet důkladná analýza současného stavu nakládání s nábytkem po ukončení jeho životnosti včetně analýzy stávajících kapacit pro zpracování nábytkového odpadu a jejich rozmístění napříč Českou republikou a ex-ante kvantifikace nákladů, aby bylo splnění cílů realistické. Monitoring materiálových toků musí být podpořen moderními technologiemi, které usnadní analýzu dat, umožní efektivní řízení systému v souladu s cíli cirkulární ekonomiky a zajistí přesné transparentní reportování dat.
- Stanovení cílů EPR systému musí být spojeno s předem stanovenou a robustní metodikou jejich měření (např. stanovení měrného bodu v procesu nakládání s nábytkovým odpadem) a také s nadefinovanými postupy, které budou aktivovány v případě nesplnění těchto cílů.
- Pravidelné vyhodnocování fungování EPR systému by mělo probíhat za účasti všech relevantních subjektů (výrobci, prodejci, distributoři, obce,

re-use centra), aby bylo možné reagovat na nové výzvy a přizpůsobit systém změnám v odpadovém hospodářství i technologickému pokroku.

IMPLEMENTACE A PODPORA SYSTÉMU

2. Technické standardy a investice do inovací

- Doporučujeme zavedení technických standardů pro recyklovatelnost a demontáž nábytku, což usnadní jeho opětovné zpracování. Modernizace technologií a investice do inovací, kterou mohou být podpořeny partnerstvím mezi soukromým sektorem a výzkumnými institucemi, jsou klíčové pro efektivní třídění a zpracování různých materiálů, které jsou v nábytku běžně používány.
- Kromě recyklačních zařízení je žádoucí rozšířit kapacity re-furbish a re-use center, což umožní vyšší míru opětovného využití a zvýší přístup spotřebitelů k udržitelným produktům.

2. Podpora cirkulární ekonomiky a dlouhodobá udržitelnost

- EPR systém pro nábytek by měl být vnímán jako nástroj k dosažení širších cílů cirkulární ekonomiky. Součástí systému by měly být osvětové kampaně zaměřené na zvyšování povědomí o udržitelném nakládání s odpady a odpovědné spotřebě.
- Podporou udržitelných podnikatelských modelů a ekonomických nástrojů při zavádění EPR systému na nábytek, jako jsou daňové úlevy pro ekologicky šetrné produkty, lze zvýšit motivaci podniků k přechodu na udržitelné výrobní procesy, která ve střednědobém horizontu povede k tomu, že EPR systém bude konkurenceschopný a atraktivní pro výrobce, nikoliv závislý na podpoře od veřejného sektoru. Také by měl být EPR systém flexibilní, aby se mohl přizpůsobit novým technologiím a trendům v oblasti cirkulární ekonomiky.

2. Proces zavedení EPR systému

- Zavedení EPR systému na nábytek v ČR bude na straně výrobců, prodejců a distributorů nábytku vyžadovat např. nastavení nových interních procesů, přípravu na reportu, vyškolení personálu, úpravu softwarového řešení, nebo i úpravu prodejen. Ministerstvo životního prostředí by proto mělo poskytnout dotčeným subjektům dostatečný čas na implementaci nových povinností a dostatečnou metodickou podporu při plnění nových povinností spojených se zavedením EPR systému, o to více v situaci, kdy se ČR zavázala k naplnění cílů EU v oblasti odpadového hospodářství.
- Zapojení všech klíčových stakeholderů od počátečních fází plánování a rozhodování o EPR systému může pomoci předcházet konfliktům.

Participativní plánování umožňuje také zohlednit různé perspektivy a najít řešení, která jsou přijatelná pro většinu zúčastněných.

- Doporučujeme zohlednit výstupní data z pilotního projektu pracovní skupiny na podporu vzniku efektivního EPR systému na nábytek, který vyhodnotí slabé a silné stránky současné infrastruktury a upozorní na příležitosti a hrozby v rámci vybraných lokalit a zúčastněných stran projektu.